

In: Soós Imre: Heves megye községei
Füzesabony

Az Alföld északi szélén, az Eger-patak mellett, teljesen sík vidéken, kötött talajon fekszik. 1866-ban a 7340 kat. holdas határából 4722 kat. hold volt a szántó, 707 a rét, 1340 a legelő és 264 kat. hold az erdő kiterjedése.

1261-ben említi első ízben okleveles forrás a falu nevét, Abon alakban, amikor IV. Béla király megerősíti az egri püspökséget az egri völgy falvainak, közöttük Füzesabonynak a szent királyok óta élvezett birtokában. A falu 1804-ig megszakítás nélkül az egri püspökségé, 1805-től az egri érsekségé.

1550-ben 12 házas férfi lakta, ezek már a török földesúrnak is adóztak. 1552-ben, Eger ostroma idején a törökök elpusztították, de hamarosan benépesült. Az 1577-ben készült urbárium arról tájékoztat, hogy a lakók — 7 telkesjobbágy és 5 zsellér — a mohácsi vész előtt a Pusztaszikszón működő püspöki majorhoz szoktak szántani. Ekkor viszont sertés és gabonatedet adnak az egri várnak, falustul együttesen 50 Ft készpénzt fizetnek és nyáron egy fejőstehenet, ősszel pedig vágómarhát adnak a hatvani török basának. Készpénzzel is adóznak a török császárnak, török kádinak. Tavasszal és ősszel 10 napon át két ekével szántanak Hatvanban, a török földesúr gabonáját nyomtatják és szénáját hordják.¹ 1588-ban már csak 3 telkesjobbágy és 2 zsellér lakott a faluban, 13 telek pedig azért állt üresen, mert lakóit a törökök elhurcolták, házaikat felégették.² 1596 — Eger eleste — után három évtizedre világiak foglalták le jövedelmeit.

1627-ben Tokajban az egri püspök négy évre terjedő szabadságlevelet adott az ide telepedett 16 gazdának. „*Szántóföldök kevés vagyon, kaszáló rétek nincsen, erdejek sincsen. Az Eger vizén van egy malom, hét esztendeje Selim aga bírja. Ennek fele haszna az egri püspök uramé.*”³ 1631-ben Pyber püspöknek sikerült visszaváltania a falu birtokjogát a világiaktól, s miután ugyanakkor az új telepések részére engedélyezett négy adómentes év is lejárt, ettől kezdve a püspökség kapta a jobbágyszolgáltatásokat, de a malom után skarlát szőnyeg járt a török földesúrnak. 1683-ban 16 jobbágytelket kitevő katolikus népesség lakta a települést.⁴

1686-ban újabb teljes elnéptelenedés következett be: „*amikor a török Egerben lakott, Abony nevű helység a hadakozások miatt Bécs alatt törököknek megverése után három esztendővel elpusztult.*” A pusztulás közvetlen oka: Eger környékének Rummel generális által történt kiürítése. A lakók közül egyesek Liskára, mások Hosszúrétre menekültek.⁵ Másfél évtizeden keresztül lakatlan volt a falu. 1700. márc. 20-án Telekessy István egri püspökföldesúr kiadta a Füzesabony pusztának benépesítéséről szóló megállapodást: a pusztát katonákkal, hajdúkkal és más szabados lakosokkal, meg némely jobbágyfiakkal szállítja meg. Minden gazda egy esztendőn belül házat építeni tartozik, de miután fa helyben nincs, az uraság máshonnét ad.⁶ 1701-ben 32 felnőtt jobbágyférfi lakta a falut.

1710-ben a „mirigydöghalál” Füzesabonyban is számos áldozatot szedett. A lakók egy része a pestistől való félelmében elmenekült, elbujdosott, adóterhek, az itthonmaradók terheit súlyosbították. 1716-ban az új egri püspök,

Erdődy kénytelen volt elismerni, hogy füzesabonyi jobbágysága a Rákóczi-szabadságharc végén a mirigydöghalál által megfogyatkoztak, elszegényedtek s míg korábban 40—50 ekésjobbágy is volt a faluban, most alig akad 15. Ezért új könnyebb szerződést adott nekik.⁷

1715-ben az egész határ osztatlan. Nyomások, dűlők, parcellák nincsenek. A szabad foglalás rendjében mindenki ott és annyi földet szánt-vet, amennyit igaerejéhez képest meg tud művelni. Egy gazda évente 6—30 köblös földet vesz művelés alá. Ezt a következő évben pihentetés céljából otthagya, másutt töri fel a gyepeket.

1715-ben 9 telkesgazdát és 7 zsellért, 1720-ban 31 telkesgazdát írtak össze állami adó alá. Ezen új lakosságból csak egyes nem jellegzetes családnevek — Kovács, Molnár, Farkas,

Fodor, Gál — fordulnak elő már az 1550. évi török adólajstromban is. *A lakosság a török alatt kicserélődött.*

Erdődy püspök 1717-ben megkísérelte Szikszó pusztának jobbágyokkal való benépesítését, de sikertelenül, így ez a XVIII. században is majorhely maradt s a század közepén a püspökség itt építette ki egyik jelentős uradalmi központját. A füzesabonyi jobbágyok saját határukon kívül 1720 táján használták a lakatlan Kisbuda és Szikszó pusztá határát, sőt Maklár földjeinek egy részét. Otthoni földjeik lassankint hozzárögződtek a belső telkekhez, de a szikszói és maklári földeket továbbra is szabad foglalásként használták. A réteket Is évenként osztották egymás között, a terjedelmes legelőket főleg az uradalmi csordák járták. Kisbuda egyik dűlőjében nyáron természetették a dinnyét, tököt, kukoricát, tél közeledtével pedig őszi búzával vetették be.

Erdődy 1723-ban újabb „végzést”, vagyis szerződést adott ki. Eszerint a füstpénzt és földesúri terménykilencedet az egész község egy összegben 150 Ft taksával megváltja. Az egyházi dézsmát a lakók minden mezei termésből megadják, de a földesúri kilenced elengedtetik. *„Lévén az mi határukön vetésre való elég és alkalmas földek, aki mások határára menne vetni, a kilenced is megvétetődik rajta.”* Minden gazda három napot kaszál, szénát gyűjt, behord a makiári vagy szikszói majorsági szállásokhoz. Minden szekér a dézsmaborokért Gyöngyösre megy, s onnan gondviseléssel Egerbe szállítja. Ha a majorsági juhok elszaporodnak, azok nyírásához segítséget adnak. Húsvétkor egy borjút, 12 itce vaját, 12 kappant, 6 ludat, 6 kacsát adnak. A nem örökös jobbágy elmenendő szándékát bejelenteni köteles, a távozási engedélyért 8 Ft-t fizet, de Heves megyéből el nem költözhetik, házat le nem ronthatja, némely részét el nem hordhatja. A templomföldeken falustul őszi-tavaszi vetést tesznek, termését learatják, nyomtatják, vermelik, az egyházi arról elszámol.⁸

A szolgáltatások ezen rendje csekély változtatással 1764-ig maradt érvényben. Ekkor Eszterházy püspök megengedte, hogy *„míglen ezen helység meg nem szaporodik, a szikszai pusztán szánthatnak, vethetnek”,* 150 Ft bérösszegért. 1764-től 1766-ig a püspök *„az nagy iszonyú árendának fizetésére”* kötelezte őket, ezért 1769-ben visszatértek a robotos szolgálatra, amikor is a 36 kis-hold szántóföldet használó egésztelkes gazda 6 marhával évente 104 igásrobotot teljesített a földesúr szikszói majorgazdaságában. 1767 és 1769 között megszűnt az addig divatozó újraosztásos földközösség, helyette a földesúr szabályos telekrendszert vezetett be, a határban végleg kimérette a telekföldeket, ennek során például az egésztelkes gazda három nyomásban, 8 darabban, 36 kishold szántóföldet kapott.

Jobbágy- és zsellérháztartások száma:

1715	1720	1735	1748	1770. évben
16	31	34	51	115

Két évvel a földesúri úrbérrendezés után végrehajtották Mária Terézia országos úrbérrendezését is. Ennek során a határt a harmadik osztályba sorolták, elegendő rét hiányában a rét járandóság felét szántóföldben adták ki, így ezúttal is 36 kishold szántót és 6 kaszás rétet mértek ki az egésztelkes gazda részére, de a régebbi dupla robotteher felére csökkent.

Sok új lakó és zsellér vállalt ezúttal jobbágy telket.

Az 1799. évi uradalmi leltár jellemző adatokat tár fel egyrészt az uradalomnak, másrészt a jobbágylakosság egyes rétegeinek gazdálkodásáról. Eszerint van itt egy katonai kvártélyház, miután a falu közel fekszik az országúthoz, mely a pusztaszikszói vendégfogadó mellett Pestre vezet s ezért gyakori a katonai beszállásolás. A plébánosnak 300 pár fizeti az 1 Ft-os párbért.

A faluban lakó jobbágynépességből:

157 telkesgazdái: 365 kapás szőlő, 475 ló, 244 ökör, 1901 tehén, 1939 juh,
47 házas zselléré: 12 kapás szőlő, 28 ló, — ökör, 22 tehén, 109 juh,
8 hazátlan zselléré: 12 kapás szőlő, 5 ló, — ökör, 4 tehén, — juh.

Uradalmi épületek a faluban: korcsma, mészárszék, malom, juhászház, kántorház, gazdatiszti lak, hajdúház. Van itt 1038 darabból álló uradalmi juhászat. A jobbágyszőlő nem a füzesabonyi határban van. Az őszi vetés 4—5-szörös, a tavaszi 5—6-szoros termést ad. A 339 kishold kiterjedésű maradványföldeket a gazdák harmadában használják. A helybeli legelők java részét a gazdák perbeli ítélet folytán elvesztették, ezért Bútelek, Csapóköz, Magyarád nevű puszták legelőit bérlik. Bútelek bére 1793-tól: évi 400 Ft. A falu határában fekvő majorsági szántók kiterjedése 710 kishold, de a püspöki uradalom kiemelkedő majorüzeme a falu közelében fekvő Pusztaszikszón működik. Itt található egy majorház sárból, kápolna, vele szemben a pesti útban vendégfogadó 6 szobával, a fácánosban vadászház, a major épületben 19 bivaly, 167 szarvasmarha. E puszta határában 454 kishold, Kisbuda puszta határában 256 kishold majorsági szántó található. E majorságok alkalmazottai közül egyesek kivételes, adómentes telket használnak a faluban. A kivételesek egyébként összesen 25-en vannak, 10 3/4 telket tesznek ki, s közéjük tartoznak a molnárok, korcsmáros, mészáros, méhész, pap, kántor, harangozó, urasági hajdúk, szikszói majorosgazda, 5 szikszói fejősgazda, továbbá a falubeli, a szikszói és a kisbudai kerülők.⁹

1797-ben a felkelésre kötelezett nemesek száma: 20. 1823-ban „*törvényszék elé állítatván füzesabonyi múlt esztendei bíró és nótárius, az elkészíteni parancsolt utak csinálása elmulasztásáért a bíró 12 pálczára, a nótárius pedig 24 órai áristomra ítéltettek.*”¹⁰

Az 1855. évi birtokelkülönzés után a polgári korszakba átvitt paraszti és majorsági birtok kiterjedése, katasztrális holdakra átszámítva, (1770: az országos úrbérrendezés előtt, 1771: úrb. rend. után, 1855: birtokelkülönzés előtt):

	1770	1771	1788	1855. évben
Jobbágyszántó	1206	3162	3002	2865 kat. Hold
Úrbéri rét	140	528		934 hold
Majorszántó a faluban			917	981 hold
Majorszántó Szikszó, Kisbuda pusztán			540	? kat. Hold
Úrb. Telekmennyiség		117		122 2/8 telek
Telkesgazda	86	138		280
Úrb. Házas zsellér	29	22		70

Teleknagyságcsoportok:

	2 1/2	2	1 1/2	1 1/4	1	3/4	1/2	1/4 telek
1770. évben					23		30	20
1771. évben		2	8		80		34	14
1855. évben	1			5	9	17	70	120

1855-ben a felsoroltakon kívül volt még: egy-egy 11/8-os, 9/8-os, 7/8-os telek, 8 db 6/8-os, 2 db 2/8-os és 21 db 3/8-os telek.

Családi házak	1786. évben	1851. évben
Családok száma	245	589
Házak összes száma	173	312
Ebből urasági ház		6
Telkesek háza		218
Zsellérház		70
Egyéb ház		18

Lélekszám:

1768	1775	1786	1806	1816	1821	1830	1840	1849	1860	1869. évben
1226	1418	1552	1946	1961	2246	2337	2467	2656	3033	3475

Községi pecsét 1744-ből: élével lefelé fekvő ekevas, felette fűzvessző és a nap, sugarakkal; körirat: Fűzes Abony 1744.

JEGYZETEK:

- 1.Érs. Gazd. Lt. Liber 30. pag. 208—9.
- 2.Maksay 710. lap.
- 3.Érs. Gazd. lt. Liber 11. pag. 671. és 679.
- 4.U. ott Liber 11. pag. 33.
- 5.Közgyűl. ir. 1688: 25. sz. — 1726: 41. sz.
- 6.Érs. Gazd. lt. 341. raksz. 367. iratszám.
- 7.U. ott 341. raksz. 367-370. iratszám – Közgyűl. Jkv. 1717; 863. lap
- 8.Érs. Gazd. lt. 341.raksz. 370-371. iratszám
- 9.U. ott 86.raksz. 3. és köv. lapok
- 10.Közgyűl. Jkv. 1823: 1703. lap